

2026. január 02. péntek – 5786. tévét 13.

www.frankel.hu

péntek 18:00 | gy. gy. 15:46 | szombat 10:00 | havdala 16.57

84/9

VÁJHI

(I. Mózes 47.28. – 50.26.)

וַיְחִי

147 éves Jákob elbúcsúzik fiaitól és megáldja őket, miután megfogadtatta Józseffel, hogy nem Egyiptomban, hanem Kánaánban temeti el. A hetiszakaszh végén 110 éves korában József is meghal, miután megesketi testvéreit, hogy a szabadulás során vigyék magukkal koporsóját.

„és élt”. Mármint Jákob 17 évet Egyiptomban. Éveinek száma 147 volt. Megbetegedett, közeledett halála. Érdekes, hogy az első szó az életről szól – és élt – a szidra egésze pedig Jákob utolsó napjairól, regél. A magyarázatok azt mondják, minden gyászjelentés lényegében híradás valaki életéről. Hiszen ha meghalt, bizonyára élt, alkotott, cselekedett. Jákob élete nehéz volt, küzdelmes, vargabetűkkel teli, mégis elégedetten távozott, megtért őseihez, hiszen ágyánál felsorakoztak fiai, akik mind vallották a legfontosabb imánk szövegét, „halljad Izrael, az Örökkévaló az I.ünk, az Örökkévaló egyetlen egy.” E szöveget nem hallhatta fiaitól Ábrahám, sem Izsák, Jákob fiai ebben egységet alkottak. Jákob gyermekének tekintette József két fiát, akiknek részt ígért Kánaán földjéből. Megáldotta a fiúkat, előbb a fiatalabb Efráimot, majd Menőset. József azt hitte, apja téved, de ő megnyugtatta, tudja, mit cselekszik „nagy nép lesz Menőse is, de Efráim nagyobb”. A vers, amellyel megáldja a fiakat, ma is szokásos áldásszöveg, „veled áldjon Izrael, mondván, tegyen téged I. n olyanná, mint Efráim és Menőse ... angyal, aki megóvott minden bajtól, áldja meg a fiúkat...” Jákob ezután kérte valamennyi fiát, és szöveget intézett hozzájuk. Volt ebben áldás, de intés, feddés is és a jövőre nézve utalás, prófétáció. Majd meghagyta fiainak, hogy vigyék ősei temetkezési helyére a Makpéla barlangjába, ahol Leát is eltemették. Elvitték arra a helyre kívánsága szerint és József fájdalmában hét napos gyászt rendezett atyja tiszteletére (innen származik a síva ma is élő szokása, szabálya). József is megeskette fiait, hogy amikor megemlékszik róluk a Teremtő, és kivezeti Izrael fiait Egyiptomból, ne hagyják ott, hanem vigyék magukkal csontjait. Valószínű József megérezte a jövőt, a rabszolgaságot, a kivonulást, az Exodust. József kérését Izrael fiai teljesítették, és Sekem városába temették el, miután bevonultak Kánaán országába.

Hetiszakasunk Jákob és József haláláról szól. Jákob már tizenhét éve élt Egyiptomban, amikor halálát közeledni érezte. Akkori szokás szerint meg akarta áldani övéit halála előtt. Először az Egyiptomban született két unokáját, Efráimot és Menásét vezették eléje. Efráimnak nagyobb jövőt jósolt, mint testvérének. Valóban, Efráim sorából került ki Józsuá, a honfoglaló. És ez a törzs képviselte az elszakadt tíz törzset, és róla nevezték el az északi államot, amikor az Salamon halála után elszakadt Júdeától. Jeremiás próféta az északi tíz törzs megváltását is hirdeti, amikor így szól: “Kedves gyermekem, Efráim: valahányszor emlékszem rá, bensőm remeg az izgalomtól. Ezért megkönyörülök rajta, így szól az Örökkévaló”. Jákob e szavakkal áldotta meg unokáit: “Veletek áldassék meg Izrael, mondván, tegyen Isten olyanná, mint Efráim és Menáse”. Mind a mai napig így áldja meg az apa fiúgyermekait a péntek esti kiddus előtt. Miután Jákob megáldotta unokáit, mentegetőzött József előtt, hogy anyját, Ráchelt, nem a Máchpéla barlangjában, hanem a bét-lechemi út mentén temette el. A Biblia nem beszél el a mentegetőzés részleteit, de a Midrás kiegészíti a tórai részletet. Így szól a midrási legenda: Amikor az Első Szentély pusztulása után Izrael fiai Babilóniába mentek száműzetésbe, elvonultak Ráchel sírja előtt. A száműzöttekért Izrael nagyjai imádkoztak: az ősatyák, Mózes és Áhárón, Dávid király. Isten nem hallgatta meg őket. Akkor az ősanja, Ráchel könyörgött a Teremetőhöz, és az ő imája meghallgatásra talált. A Midrás Jeremiás próféta szavaira hivatkozik: “Hangos szó hallatszik, Ráchel siratja gyermekeit. Így szól az Örökkévaló: Térítsd el hangodat a sírástól és szemedet a könnyektől, mert eredménye lesz imádnak; gyermekeid visszatérnek az ellenségtől, visszatérnek országuk határához”. Miért erősebb Ráchel anyánk imája Izrael összes vezetőinek imájánál? A nép vezetői Mózesztől Jeremiásig mind telve voltak népük iránt érzett szeretettel. E szeretet vezérelte őket akkor is, amikor korholták a népet. De az anya sohasem korhol, még ha gyermekei meg is érdemlik. Amikor Jezsajás próféta vigasztalja Izraelt, így szól: “Miként az anya vigasztalja fiait, úgy vigasztallak én titeket és megvigasztalódtok Jeruzsálemben”. Az ősatyák sírhelye, Machpéla barlangja, Izrael szent helye. De Ráchel sírja, a szeretett és szerető ősanja szelleme a zsidó nép legszentebb öröksége. A zsidó legendákban és népdalokban, a “Jiddische Máme” lett a fia életéért vérző és imádkozó Ráchel szimbóluma. Az ő siralma, az ő együttérző bánata és imája hozza el mindnyájunk számára “a gyermekek visszatérésének” megváltó óráját. Hetiszakasunk József halálával fejeződik be. Halála előtt megerősíti fogadalmát testvéreinek, hogy nem érez haragot irántuk a múlt miatt, mert Isten küldötteit látja bennük. Hitet tesz amellett, hogy az Örökkévaló visszavezeti az utódokat Kánaán földjére. Majd megesketi testvéreit, hogy halála után az ő holttestét is temessék el az Ígért Földjén. Az egyiptomi kivonulás alkalmából Izrael fiai valóban magukkal vitték József koporsóját, és eltemették őt Söchem városában. Ráchel fia visszatért hazájába...

József őszintén megbocsátott testvéreinek, és nem kívánta bántani őket. Ő el tudta engedni a múltat, testvérei azonban nem tudták feldolgozni tettüket. Kis híján meggyilkolták, végül eladták rabszolgának az öccsüket, akiről hosszú éveken át hihették, hogy odaveszett. Ezek alatt az évek alatt végig hazudtak az apjuknak József hollétéről. A

súlyos bűnt manipulációval, elfedéssel súlyosbították. Közben végig dolgozott bennük valamiféle lelkiismeret-furdalás, ez legalábbis Jehudá és Reuven esetében kétségtelennek tűnik. A bűnelkövetők közül azok, akikben van lelkiismeret, akár traumatizálódhatnak is attól, amit tettek. A testvérek, úgy tűnik, azzal küszködtek, hogyan tudnának felelősséget vállalni, jóvátenni mindazt, amit még utólag lehet, elfogadni önmagukat egy komoly bűn elkövetőjének és ezzel a tudattal hasznosan együttélni. A jóvátehetetlen múlt helyett az alakítható jövőre koncentrálnak. Soha nem tudták, úgy tűnik, igazán elhinni, hogy József tényleg megbocsáthatott nekik, tele voltak szorongással, mert ők maguk nem tudták elfogadni saját, bűnös múltjukat. Ebben József sem tud segíteni nekik. Apjuk halála, a gyász, a veszteség és a vele, az eltávozottal szemben érzett lelkifurdalás különösen felerősíthette szorongásaikat, szégyenüket. Azért különösen nehéz mindez, mert a bűntudatuk indokolt. Meg kellene találniuk az önfelmentés és a saját bűntudatuk által okozott traumatizáltság békéltetése közötti középút. A külső béke megszületik, József biztosítja a testvéreit, hogy tőle nem kell tartaniuk. Kérdés, hogy a belső békéjüket hogyan tudják megtalálni. Hogyan lehet felelősen és aktívan együttélni a bűntudattal, mit lehet kihozni belőle? – ezt a kérdést teszi fel a hetiszakaszkapcsolat Ira Korinow rabbi.

Pollák Ariel rabbi, a Lauder Iskola volt tanulója A haszid szövegmagyarázat alappillére az archetipikus gondolkodás, amely szerint a biblikus történetek nem történeti, hanem egzisztenciális vagy pszichológiai igazságot közölnek. A Tóra alapvetően nem történelemkönyv, és nem törvénykönyv (hiszen azok a sokkal későbbi rabbinikus források), hanem elsősorban lélektükör. „És a lényeg hogy a Tóra szavai mögött minden korban és időben megértjük az Örökkévaló akaratát, hogy mit akar minden egyes pillanatban, ezidő szerint, ebben a korban. És a Tóra szavaiból fény árad Izrael szívébe, hogy megértsék az Örökkévaló akaratának mélységét, mindig az adott idő szerint.” A vallásos egzisztencializmus egyik legeredetibb gondolkodója, R. Mordeháj József Leiner – a haszid Izbica-Radzin dinasztia alapító rebbéje – tipológiájában a két egymással szemben álló fő pólust József és Jehudá személye jelképezi. A „József, az igazságos” vagy „József, az igaz ember” – József hácádik – nagyjából Kierkegaard etikus típusának felel meg, míg Jehudá a vallásos típusnak, aki „meztelenül áll” az Örökkévaló előtt. A két típus természetesen áll konfliktusban egymással, „mert az életet rendszerező elv, amit az Örökkévaló Efráimban [t.i. József fiába, azaz Józsefben] helyezett, az a jog és vallástörvény állandó vizsgálata, anélkül, hogy elmozdulna attól, [...] Jehudá életének gyökere pedig az, hogy állandóan az Örökkévalóra szegezze tekintetét, és ne viselkedjen konszenzus-alapú megszokásból: ha tegnap valamiképp tett, akkor sem hagyatkozik rá ma, csak arra, hogy az Örökkévaló majd újra megvilágítja akaratát. Ez pedig bizony esetenként a háláchá megszegésére kötelezi majd, mert ‘itt az ideje az Örökkévalóért cselekedni, [szegjétek meg a Tórát!’]” A midrásra támaszkodó hetiszakaszmagyarázatban azt tanítja az Izbicer Rebbe, hogy amíg Jákov élt, nem tudták a fiak, kit szeret jobban az apjuk, mert minden időben más-más fiúval foglalkozott, mindig másikkal időzött — mindenki saját igényei szerint. Azonban a halálos ágyán mondott áldás felfedte, hogy Jehudá előtt kell majd a többinek leborulni, mert ő áll a legközelebb apja szívéhez. Józsefnek szokása volt vendégül látni az egész családot, azonban Jehudá „előléptetése” miatt nem hívta meg a testvéreket, ugyanis feloldhatatlannak tartotta a kettejük közti feszültséget: ha Jehudát ülteti az asztalfőre, azzal megtöri az egyiptomi társadalmi és politikai rendet; maga pedig hogyan ülhetne az asztalfőn, amikor tudja, hogy Jehudá lesz a király? Így aztán egymagában ült házában, ami rosszhiszemű félreértések sorozatát indította el. Az Izbicer szerint Józsefnek nem szabadott volna megfutamodni az asztalfőtől — hiszen az adott szituációban ő volt az uralkodó —, sem az igazságtól, ugyanis „szívében tudnia kellett volna, hogy Jehudá nagyobb nála.” Leiner üzenete – a Tőle megszokott módon – egy paradoxon. Nem az emberek alkotta rendszerek — az etika, a jog, a háláchá — jelenlegi fontosságát és létjogosultságát vitatja, csupán kizárólagosságukat és megkérdőjelezhetetlenségüket. Egzisztencialista felfogásában Jehudá autenticitása felülírja ezeket, a „Jehudai” spontaneitás által vezérelt messiási utópiában pedig a szervezett vallásosság épp ezért értelmét veszti, mert Izrael gyermekei szívük mélyéből, „tudattalanul” is az Örökkévaló akaratát kívánják majd.

Fodor Natália, a Bálint Ház programkoordinátora A Vájechi hetiszakaszközéppontjában a Józseffel szemben elkövetett korábbi bűnök megbocsátásának kérdése áll. A testvérek lelkiismeret-furdalása, (melynek őszintesége számomra erősen megkérdőjelezhető) és ennek a félelemnek a lehetséges kioltása a központi probléma. Jákov halála után a testvérek félnek József bosszújától, de ő nem hazudtolja meg önmagát. Korábbi életében is mindenben a jót próbálta megtalálni, meglátni, így most ebben a szituációban is. József történetét sokféleképpen feldolgozták már, Thomas Mann József és testvérei című regényének feldolgozását a közelmúltban mutatták be egy gigantikusan, hosszú közel 5 órás előadásban, az Örökény színházban. Volt szerencsém látni az előadást, mely József egész életét végigkíséri. Érdekes megnézni, mert jól feldolgozza a történetet epizodikus formában, a hangsúlyokat jól tartva, minden eseményre kitérően. Miről szól számomra József és testvérei története? Ha valaki bűnt követ el ellened, ne bosszút akarj állni. Hiába győztek le, a számla kiegyenlítődik, ahogy József történetében is, de nem a bosszú révén. Úgy tűnik, József megbocsát testvéreinek, de szerintem ez inkább vallási, emberi és erkölcsi meggyőződéséből következik, semmint a testvéri szeretetből. Bosszút állhatna testvérein, visszaélhetne a hatalmával, de ő népe boldogulását előbbre valónak tartja, mint a saját, korábban elszennvedett sérelmeit. A saját életünkben is megtapasztaljuk, hogy ha valaki rosszat tett velünk, és újra összehoz minket vele az élet egy olyan helyzetben, ahol legyőzhetnénk, helytelen megtennünk. Ne akarjunk kicsinyes győzelmet aratni, inkább lássuk meg, az adott helyzet mit akar tanítani számunkra, milyen erkölcsi tanulsága lehet. A harag, a bosszú rossz tanácsadók, a

saját lelkünket mérgezzük meg velük. A talmudi magyarázat szerint szabad, vagy akár kötelező is eltérni a teljes igazságtól, ha ezzel a békét szolgáljuk. Számomra ez komoly erkölcsi dilemmát jelent, legfőképpen azért, mert sosem tudhatjuk előre, hogy az igazságtól való eltérés, vagy más szóval a hazugság hogyan fogja befolyásolni a későbbi történéseket. Jozsef és testvérei történetében a bosszútól való félelem készítette hazugságra a testvéreket, és ebben az esetben tényleg sikerült kibékülniük testvérükkel, ám ne felejtjük el, ebből még nem következik, hogy egy más szituációban, a béke kedvéért kimondott hazugság ne okozhatna még nagyobb bajt...

HÍREK A VILÁGBÓL

Izrael-díjjal tüntetik ki az amerikai elnököt. https://bzsh.hu/2025/12/30/izrael-dijjal-tuntetik-ki-az-amerikai-elnokot/
Százhetéves magyar zsidó lap új formában: megjelent az Új Kelet bookazine. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/szazheteves-magyar-zsido-lap-uj-formaban-megjelent-az-uj-kelet-bookazine
Nem kaptak magyarázatot az antiszemitizmus elleni szakértői csoportból való kirekesztésükre. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-zsido-diakszovetseg-az-europai-ifjusagi-szervezetet-biralja
Zsidóság és Izrael Magyarország legnagyobb nemzetközi filmfesztiválján. https://kibic.hu/2025/12/28/zsidóság-as-izrael-magyarország-legnagyobb-nemzetközi-filmfesztivaljan/
Éjféli robbanás; és újabb egymilliárd az ultraortodoxoknak. https://ujkelet.live/2026/01/01/ejfel-robbanas-es-ujabb-egymilliard-az-ultraortodoxoknak/
A Legfelsőbb Bíróság elnöke: Smotrich átlépte a vörös vonalat. https://izraelinfo.com/2025/12/30/amit-smotrich-legfelsobb-birosag-voros-vonal/
A Szentföld egy magyar tiszt szemével. https://mult-kor.hu/zsuppan-andras-a-szentfold-egy-magyar-tiszt-szemevel-20251225
„A zsidó talib”- gyerekkereskedő ortodox szektavezető került rendőrkézre Mexikóban. https://hu.euronews.com/2026/01/01/a-zsido-talib-gyerekkereskedo-ortodox-szektavezeto-kerult-rendorkezre-mexikoban
Bóka János EU-miniszter: Az antiszemitizmus jelenleg verziót vált Európában. https://168.hu/neshamatv/boka-janos-otthon-a-rabbinal-izrael-zsido-szarmazas-antiszemitizmus-293138
Az izraeli hírszerzés ügynökei is ott vannak az iráni tüntetők között. https://444.hu/2025/12/31/az-izraeli-hirszerzes-ugynokei-is-ott-vannak-az-irani-tuntetok-kozott
Izraeli akció Libanonban: elesett az al-Kudsz Hadtest egyik tagja. https://www.atv.hu/kulfold/20251225/izrael-libanon-al-kudsz-tag/
Öt felekezet kántora tartott lélekemelő hangversenyt a demecseri református templomban. https://vasarnap.hu/2026/01/01/demecser/
Belpolitikai botrányt kavart egy brit-egyiptomi aktivista beutazása Nagy-Britanniába. https://bzsh.hu/2025/12/29/belpolitikai-botran-ty-kavart-egy-brit-egyiptomi-aktivista-beutazasa-nagy-britanniaba/
Mátyás király és a budai zsidók. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/matyas-kiraly-es-a-budai-zsidok
Az Iszlám Állam (ISIS) propagandája példaként ünnepli a Sydney-ben, Bondi Beachen elkövetett antiszemita terrortámadást, amelyben egy apa és fia tizenöt embert megölt és negyvenet megsebesített a hanuka ünnepén. Hetilapjukban, az Al-Nabában az elkövetőket hősöknek és Sydney büszkeségének nevezik. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/az-isis-szerint-a-sydney-i-meszarlas-csak-a-kezdet-volt-europa-a-kovetkezo-celpont
Izrael lakossága először nőtt egy százaléknál kisebb mértékben az ország megalakulása óta. https://kibic.hu/2025/12/31/izrael-lakossaga-eloszor-nott-egy-szazaleknal-kisebb-mertekben-az-orszag-megalakulasa-ota/
BÚÉK Mar-a-Lagóban, tragédia délen és hidegzuhany. https://ujkelet.live/2026/01/01/buek-mar-a-lagoban-tragedia-delen-es-hidegzuhany/
Volt legfelsőbb bírók: „Elszabadult örület fenyegeti az izraeli demokráciát”. https://izraelinfo.com/2026/01/01/volt-birok-yitzhak-amit-elleni-tamadasok-demokracia/
Mit mesél egy 1300 éves ólommedál Jeruzsálem lakóiról? https://mult-kor.hu/mit-mesel-egy-1300-eves-olommedal-jeruzsalem-lakoirol-20251226
Felfüggesztette több tucat Gázában dolgozó civil szervezet működését Izrael. https://hu.euronews.com/2026/01/01/felfuggesztette-tobb-tucat-gazaban-dolgozo-civil-szervezet-mukodeset-izrael
Kilenc embert tartóztattak le Olaszországban a Hamász finanszírozásának gyanújával. https://www.atv.hu/kulfold/20251227/olaszorszag-letartoztat-as-hamasz/
A heves esőzések tették szabaddá a Hamász alagútját a gázai határ közelében. https://bzsh.hu/2025/12/30/a-heves-esozesek-tettek-szabadda-a-hamasz-alagutjat-a-gazai-hatar-kozeleben/

Az amerikai alelnök keményen reagált a feleségét ért rasszista és politikai támadásokra. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/az-amerikai-alelnok-kemenyen-reagalt-a-feleseget-ert-rasszista-es-politikai-tamadasokra
Hamarosan csatlakozhat a litván Nemunas Hajnala nevű szélsőjobboldali párt a Fidesz–KDNP európai pártcsaládjának számító Patrióták Európáért-hoz (PfE). https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/hirhedt-antiszemita-csatlakozhat-a-fidesz-europai-partcsaladjahoz
Ladino nyelven beszélgető szefárd zsidó asszonyok világítanak rá a női történetek fontosságára. https://kibic.hu/2025/12/30/ladino-nyelven-beszelgeto-szefard-zsido-asszonyok-vilagitanak-ra-a-noi-tortenetek-fontossagara/
Az új év māmora tömegtüntetéssel és drágulásokkal, rossz hír alagút fronton. https://ujkelet.live/2026/01/01/az-uj-ev-mamora-tomegtuntetessel-es-dragulasokkal-rossz-hir-alagut-fronton/
Még nem a vég: bezárt a Túszcsládok Központja, Ran Gviliért folytatódik a küzdelem. https://izraelinfo.com/2025/12/31/tuszcsaladok-kozpontja-bezart-ran-gvili/
Benjámín Netanjahu bejelentette, hogy Izrael-díjjal tüntetik ki Donald Trumpot. https://nepszava.hu/3306568_izrael-dij-donald-trump-benjamin-netanjahu-florida-egyesult-allamok
Több en vándorolnak ki Izraelből, mint korábban valaha. https://24.hu/kulfold/2025/12/31/izrael-demografia-bevanderlas-kivanderlas-termekenység-nepességfogyas/